

УДК 378.147:796.011.3-056.29

ВИРІШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ УЗГОДЖЕННЯМ ЄДИНОГО ПІДХОДУ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ – У СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУПАХ

Єлизавета Кучерган

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичної культури та
методики її викладання Криворізького державного педагогічного університету,

Кривий Ріг, Україна

ORCID ID 0000-0003-0284-4349

kucherganchik979@gmail.com

Валентина Марчик

кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної культури та
методики її викладання Криворізького державного педагогічного університету,

Кривий Ріг, Україна

ORCID ID 0000-0003-1087-517X

valentinamarchik@gmail.com

Світлана Переверзєва

викладач кафедри фізичної культури та
методики її викладання Криворізького державного педагогічного університету,

Кривий Ріг, Україна

ORCID ID 0000-0001-6107-4685

pereva72@gmail.com

Тарас Андріанов

викладач кафедри фізичної культури та
методики її викладання Криворізького державного педагогічного університету,

Кривий Ріг, Україна

taras.vadimovich77@gmail.com

Анотація. В статті висвітлено організаційні проблеми узгоджених дій навчально-виховної роботи з фізичного виховання студентів – майбутніх учителів – у спеціальних медичних групах. Розкрито нормативно-правову базу організації груп здоров'я, де основним базовим компонентом є рухова активність як опір різним хворобам. Висвітлено розподіл студентів, їх диференціація за навчально-лікувальними групами, які вбирають у себе: підготовчу групу, спеціальну лікувальну групу (СЛК), спеціальну медичну групу (СМГ) та можливе міжгрупове об'єднання, яке складається з студентів різнорівневих груп. Розглянуто лікарський, педагогічний контроль за студентами в навчальних групах, узгоджено загальне положення комплексного контролю, положення про проходження медичного обстеження та правове оформлення узгоджених адміністративних дій. Уточнені проблеми індивідуалізації на заняттях спеціально лікувальної групи згідно зі специфікою створення програми лікувальної фізичної культури та диференційованим підходом професійно-педагогічної підготовки студентів (майбутніх учителів). Розглянуто педагогічні та лікувальні засоби, структура занять організації навчального процесу в медичних групах, узгоджені критерії оцінки засвоєння студентами лікувальних програм і виставлення атестаційного балу.

Ключові слова: фізичне виховання; фізична культура; спеціальні медичні групи; низький рівень здоров'я; активність; рухова активність; підготовча група; спеціальна лікувальна група; спеціальна медична група; міжгрупове об'єднання; критерії оцінки студентів із пониженим здоров'ям; професійно-педагогічна підготовка.

Постановка проблеми. Керуючись специфічними умовами проведення занять із фізичного виховання для студентів (майбутніх учителів), які належать за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, викладач повинен мати чітку комплексну програму індивідуальної роботи з цим контингентом. Велику роль у цьому питанні відіграє вирішення організаційних проблем відповідно до стандартних умов, бо студенти перебувають у критичному стані фізичної, психічної та соціально-емоційної нестабільності.

Під час системного лікарсько-педагогічного контролю студентів (майбутніх учителів) фізичне виховання стає ефективним засобом збереження та зміцнення професійного здоров'я, покращення фізичного стану в професійній діяльності та реалізації планів на майбутнє; бо 30 % студентів педагогічних університетів мають різні захворювання, а 10 % із них займаються в спеціальних медичних групах (Сущенко, 2003).

Міністерством освіти та науки України було затверджено багато програм із фізичної культури для роботи з молоддю в спеціальних медичних групах, проте виконання цих програм потребує додаткових зусиль усіх учасників навчально-виховного процесу. Кожна лікувальна програма під час використання має певні особливості. Зрозуміло, щоб виключити недоліки, потрібні уточнення в індивідуальних підходах до кожної спеціальної групи студентів. Можемо стверджувати, що програми з фізичного виховання в спеціальних медичних групах за своїм змістом повинні бути наближені до основних програм фізичної культури. Оберегаючи студентів від непомірних фізичних навантажень, викладач із часом повинен перевести їх із спеціальної медичної групи до основної, скорегувавши здоров'я кожного студента до повної відповідності життєвим і професійним запитам як педагога (Боднар, 2005).

Зазначимо, що стаття окреслює можливості впровадження різних організаційних форм фізичного виховання студентів у спеціальних медичних групах. Також визначає напрацювання єдиної системи оцінювання в практичній діяльності викладача фізичної культури. Під час проведення занять із фізичного виховання в спеціальних медичних групах постійно зустрічаються різні узгодженості у вирішенні організаційних негараздів. Виникає необхідність узгодити підходи до єдиної базової системи фізичного навчання та виховання студентів, які потребують *корекції* здоров'я.

Вирішуючи організаційно-методичні проблеми, викладачі фізичної культури традиційно використовують міждисциплінарні зв'язки, які тісно пов'язані з базовими спортивними дисциплінами: «Теорія та методика фізичного виховання», «Теорія та методика спортивного тренування»; базовими педагогічними курсами: «Педагогіка», «Психологія», «Вікова психологія»; дисциплінами медико-біологічного блоку: «Анатомія людини», «Фізіологія людини», «Біохімія», «Медико-біологічні основи спорту», «Гігієна». На основі вищеперелічених дисциплін автори статті пропонують: 1) єдиний індивідуально-комплексний підхід організації вирішення проблем студентів із порушеннями функцій організму, які потребують детальні методичні рекомендації; 2) узгоджені корекційно-лікувальні, розвивально-оздоровчі програми становлення молодого організму за допомогою посиленої рухової діяльності та фізичних навантажень, які в кінцевому результаті гарантують зміцнення організму, його суттєве або повне одужання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми організаційних технологій, які враховують єдиний підхід особливостей роботи зі студентами в спеціальних медичних групах дуже мало, але питанням особливостей фізичного виховання в спеціальних медичних групах займалися З. Дума, Е. Лапковський, В. Ляшенко, Л. Маланюк, Т. Мариськіна, Ю. Полатайко, Г. Пятничук, А. Синиця, В. Туманова, Л. Хохлова, Я. Яців; теорія, методика та організація фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи вивчали І. Боднар, І. Вржеснєвський, О. Давиденко, О. Дубогай, В. Завацький; фізичне виховання студентів із відхиленнями в стані здоров'я досліджували М. Левченко, В. Мухін, А. Пляшешник, В. Спіцин, В. Язловецький.

Реалізація професійної діяльності педагога полягає в тому, що кожен студент, обираючи професію, повинен визначити відповідність навантажень на фізичне, психічне, інтелектуальне та соціально-емоційне здоров'я, яке відповідає обраній професії. Особливо складно реалізувати свою професійну діяльність студентам, які мають низький рівень здоров'я. Тому під час планування професійної діяльності студенти – майбутні вчителі – орієнтуються на переборювання негараздів, пов'язаних із вадами свого здоров'я.

Метою статті є узгодження правил контролю фізичного виховання студентів із лікувальною формою навчання та фізичною корекцією. Поліпшення та розширення контролю фізичного розвитку вольової сфери, прагнення до різних видів професійної та соціальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дослідження нормативно-правової бази у сфері розподілу студентів за навчально-лікувальними групами здоров'я виявили

такі особливості: першою базовою особливістю є *рухова активність особи*, яка визначає основний опір різним хворобам. Поняття «активності» – це базова складова структури фізичного здоров'я, де основою є рухова активність, яка виражається в певних рухах, що здійснюються скелетними м'язами та потребують відповідних енергетичних затрат організму. На жаль, понад 60 % населення світу є недостатньо фізично активними, про що повідомляють експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я (2020).

Недостатність рухової активності сучасної студентської молоді, за словами Г. Грибан (2018), є соціальним, а не біологічним феноменом. Стан самої людини, безпосередньо її здоров'я, залежить від уміння особи використовувати свої внутрішні резерви для супротиву хворобам, які пов'язані з різними впливами зовнішнього середовища. Активізація рухової діяльності студентів – майбутніх учителів – є основою реалізації програм фізичного виховання викладачами фізичної культури для підвищення опору різним хворобам, пов'язаними з уміннями використовувати резервний потенціал організму, який посилюється під час інтенсивної м'язової діяльності.

Першою умовою реалізації такої програми є розподіл студентів за навчально-лікувальними групами. Їх формування відбувається на початку кожного навчального року на основі обстеження медичних працівників і педагогів, що здійснюється за критеріями визначення рівня здоров'я з урахуванням специфіки хвороби, її лікування.

Організація *комбінованих навчально-лікувальних груп* відбувається за специфікою та характером пристосування до різних навантажень залежно від захворювань. Особливістю формування комбінованих навчально-лікувальних груп є необхідність звертати увагу на інтенсивність пристосування серцево-судинної та дихальної системи до фізичного розвитку кожного студента згідно з нозологічними формами.

Підготовча група формується тимчасово на підставі висновку лікаря за його призначеннями. Викладач фізичної культури зобов'язаний урахувати рекомендації лікаря на заняттях, виключаючи вправи, що посилюють навантаження як на відповідні органи, так і загалом на організм. Викладач комплектує підготовчу групу зі студентів, у яких спостерігаються незначні відхилення в здоров'ї, а також незначні відхилення в подальшому фізичному розвитку.

Спеціальна лікувальна група (СЛГ) комплектується за програмою навчально-лікувальної фізичної культури для студентів, які були віднесені за результатами медико-педагогічного обстеження до спеціальної медичної групи

за характером захворювання. До вищеназваної групи належать студенти, які перенесли хірургічне втручання, гострі захворювання, травмування та мають суттєві зміни в розвитку організму.

Спеціальна медична група (СМГ) комплектується зі студентів, що мають значні відхилення в здоров'ї, які загалом не є перешкодою для отримання освіти, але мають протипоказання відвідування занять із фізичного виховання за стандартними програмами та потребують індивідуального підходу.

Студенти, які за показниками здоров'я були віднесені до спеціальної медичної групи, навчаються за окремою індивідуальною програмою для спеціальних медичних груп.

Міжгрупове об'єднання студентів відбувається відповідно до розроблених комбінованих програм із фізичного виховання, де можливі тимчасові об'єднання студентів у спеціальні лікувально-медичні групи.

Другою умовою організації виконання програм із фізичного виховання є лікарський і педагогічний контроль за студентами в навчальних групах, що відображено в положенні про організацію фізичного виховання та масового спорту у вищих навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти і науки України «Положення про організацію фізичного виховання та масового спорту у вищих навчальних закладах», 2019). Вирішення питання комплексного контролю починається з медико-педагогічного обстеження, яке проводиться лікарем паралельно з викладачем фізичної культури для формування об'єктивної оцінки здоров'я організму студента та встановлення фізичних навантажень. Результатом цього обстеження є спільна узгоджена програма корекційного процесу.

Студенти, які не пройшли своєчасно медичне обстеження за відповідними нормами, до занять із фізичного виховання не допускаються.

Третьою умовою є проблема індивідуалізації на заняттях у групах ЛФК. Група лікувальної фізичної культури створюється за ініціативою викладача фізичної культури за межами основної групи. Заняття проводяться паралельно заняттям основної групи за відповідними індивідуально-груповими програмами. Студенти групи ЛФК беруть участь у розігріві організму та підсумку занять. В основній частині заняття студент разом із викладачем повинен упроваджувати різні вихідні положення, ступені напруження, амплітуди рухів, дозування та інше, відповідно дослідженого раніше теоретичного матеріалу, урахувавши характер, наявність відповідних порушень здоров'я та стадію перебігу хвороби.

Студенти педагогічного вишу, майбутні викладачі, учасники групи ЛФК повинні вміти проводити оздоровчі заходи до Всесвітнього дня здоров'я, що

святкується 7 квітня, брати активну участь в організації та проведенні оздоровчих, культурних заходів, вони можуть заохочуватися підвищенням балів у кінцевому підведенні підсумків занять фізичного виховання.

Четвертою умовою на заняттях ЛФК є педагогічні та лікувальні засоби поліпшення соматичного здоров'я студентів. Другим засобом фізичного виховання є загартовування організму людини за допомогою використання природних факторів: сонця, повітря, води, їх температурного режиму. Третім засобом фізичного виховання є дотримання загальної, індивідуальної та виробничої гігієни, гігієни виконання фізичних вправ (режим дня, занять, праці та відпочинку, режим харчування, освітлення, вентиляція місця занять, а за можливості з вільним доступом повітря, статичної та динамічної роботи, змін розумової праці на фізичну).

П'ятою умовою є загальноприйнята структура занять СМГ, за якою на заняттях СМГ використовується така часова структура: увідна частина (25 хв.), що включає підрахунок ЧСС, дихальні вправи; підготовчу частину (15 хв.) відводять для загальнорозвивальних вправ і часу відпочинку між ними; основну частину (30 хв.) – для навчання та тренування; заключна частина (6 хв.) включає вправи на розслаблення та дихальні вправи.

Шостою умовою є особливості організації індивідуальних домашніх занять СМГ у спеціальних медичних групах, де лікувальний ефект спостерігається лише під час правильного, регулярного, тривалого використання фізичних вправ:

1) у зв'язку з вищесказаним студент під керівництвом викладача фізичної культури розробляє комплекс загальнорозвивальних вправ із використанням різноманітних лікувальних методик відповідно до його захворювання;

2) обов'язковим завданням під час формування домашньої комплексної програми є врахування побутових та інших доступних умов (спортивні комплекси, стадіони, фітнес-зали, басейни тощо), які знаходяться в межах мікрорайону;

3) програму організації домашніх завдань, складену студентом і затверджену викладачем, студент виконує та вдосконалює в самостійному порядку;

4) студент за власним бажанням, спілкуючись із викладачем, у подальшому може використовувати інноваційні технології;

5) студент час від часу за згодою викладача та потребою може отримати консультацію, відвідавши заняття з фізичного виховання;

б) за потребою студента, викладач здійснює відповідний контроль за

якістю виконання фізичних вправ у домашніх умовах;

7) студент здійснює самостійний контроль за станом свого організму та узгоджує його з медичними працівниками, які визначають динаміку погіршення чи покращення розвитку хвороби, що є основою корекції самої програми з фізичного виховання та методів її реалізації;

8) студент повинен інформувати викладача про реалізацію затвердженої програми та труднощі, які виникають;

9) оцінка за виконання нормативу не є домінантною під час здійснення атестаційного, семестрового чи річного оцінювання;

10) розподілення балів за виконані нормативи отримують лише студенти основної медичної групи, які на момент прийняття нормативу не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я, інші підгрупи оцінюються за додатковою шкалою;

11) для отримання атестації студентам спеціальних медичних груп виставляються бали за двома складовими: а) теоретичні знання (складання разом із викладачем вищеназваної програми лікувально-оздоровчої спрямованості); б) практичні навички (студент розповідає про техніку виконання, реалізацію затвердженої програми викладачем і прийоми самоконтролю);

12) виставлення атестаційного балу в групах СМГ, що включає в себе: перевірку теоретичних знань та практичних умінь і навичок у складанні спеціальних комплексних програм відповідного типу, також системи їх реалізації за діагнозом.

Висновки. Так, вирішення організаційних проблем узгодженням єдиного підходу до фізичного виховання диференціації студентів у спеціальних медичних групах за індивідуальними фізичними параметрами дозволяє:

1) використовувати викладачам фізичної культури у своїй педагогічній діяльності єдиний узгоджений підхід до диференціації студентів – майбутніх учителів – за відповідними спеціальними медичними групами;

2) стандартизувати індивідуальні програми технологій збереження здоров'я студентів;

3) планувати свій фізичний розвиток кожному студенту – майбутньому педагогу – з орієнтиром на майбутню педагогічну діяльність;

4) розвивати узгоджений комплекс дій як науковий підхід до здоров'я кожного студента під час взаємодії з викладачем;

5) реалізувати оздоровчу програму з фізичної культури в повному обсязі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар, І. Р. (2005). *Теорія, методика та організація фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи*. Львів, Україна: Українські технології.
2. Грибан, Г. П. (2018). Фізичне виховання в здоровому способі життя сучасної студентської молоді. *Науковий журнал Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*, 4, 43–46.
3. Ляшенко, В., Туманова, В., Маріскіна Т. (2015). *Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи*. Взято з http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2170/1/Lyashenko_Tumanova_Marisinska_konf_GI.pdf.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Положення про організацію фізичного виховання та масового спорту у вищих навчальних закладах». 2019. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
5. Мухін, В. М. (2015). *Фізична реабілітація*. Київ, Україна: Олімпійська література.
6. Осипов, В. М. (2018). Методика моніторингу фізичного розвитку студентів для оцінки їх готовності здати контрольні норми фізичної підготовленості. *Придніпровський спортивний бюлетень*, 1, 213–217.
7. Проніков, О. К. (2012). Методична підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах України в 1992-2010 рр. *Вісник Національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*, 100, 333–335.
8. Проніков, О. К. (2014). *Теоретичні та методологічні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних закладах ХХ століття*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Тернопіль, Україна: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.
9. Сущенко, Л. П. (2003). *Теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ, Україна: Інститут педагогіки та психології професійної освіти АПН України.
10. ВООЗ «Українська – Всесвітня організація охорони здоров'я» (2020). Взято з <https://www.who.int/countries/ukr/ru/>.
11. Яців, Ю. М., Полатайко, Ю. О., Лапковський, Є. Й., Дума, З. В., Маланюк, Л. Б., Пятничук, Г. О. ... і Хохлова, Л. А. (2012). *Особливості фізичного виховання в спеціальних медичних групах: методичні вказівки*. Івано-Франківськ, Україна.
12. Язловецький, В. С. (2004). *Фізичне виховання студентів з обмеженими фізичними можливостями*. Кіровоград, Україна: РВВ КДПУ імені В. Винниченка.

RESOLUTION OF ORGANIZATIONAL PROBLEMS BY MAKING AGREEMENTS OF A SINGLE APPROACH TO PHYSICAL EDUCATION STUDENTS / FUTURE TEACHERS IN SPECIAL MEDICAL GROUPS

Yelyzaveta Kuchergan

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of Department of Physical Culture and Methods of Its Teaching, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-0284-4349

kucherganchik979@gmail.com

Valentina Marchik

Candidate of Biological Sciences, Associate Professor of Physical Culture and Methods of Its Teaching, Kryvyi Rih State Pedagogical University,

Kryvyi Rih, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1087-517X
valentinamarchik@gmail.com

Svetlana Pereverzeva

Teacher of Physical Culture and Methods of Its Teaching, Kryvyi Rih State
Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-6107-4685
pereva72@gmail.com

Taras Andrianov

Teacher of Physical Culture and Methods of Its Teaching, Kryvyi Rih State
Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine
taras.vadimovich77@gmail.com

Abstract. The article looks into the discussion of the system of solving the problems of differentiation of students' health in physical education classes in the educational process of higher educational institutions. Due to the variety of problems with students, which increase over time, there are methodological inconsistencies in pedagogical technologies of education in special medical groups. Providing a variety of correctional technologies for physical education classes, their in-depth individualization, which contributes to organizational inconsistency with the various assessment arteries in accordance with the level of students' training. These technologies and evaluation criteria should have an algorithm for solving problems with dysfunction, requiring detailed guidelines, adopted correctional and developmental programs, the creation of new students through extensive physical activity and exercise, which ultimately guarantee the strengthening and partial or full recovery.

Strengthening of individual approaches requires agreed rules for controlling the physical education of students with a therapeutic form of education and physical correction. Problems in students' health, their future orientation to the teaching profession are also considered to have the possible solution in the system of interdisciplinary relations, which are closely related to basic sports disciplines: "Theory and methods of physical education", "Theory and methods of sports training"; basic pedagogical disciplines are "Pedagogy", "Psychology"; disciplines of the medical-biological block include: "Human Anatomy", "Human Physiology", "Biochemistry", "Medical-biological bases of sports", "Hygiene".

The organizational problems of coordinated actions of educational work on physical education of students in special medical groups are covered in the article. The legal framework for the organization of health groups is disclosed, where the main basic component is a motor activity of a person as a resistance to various diseases. The distribution of students, their differentiation by study groups that include: preparatory group, special treatment group (STG), special medical group (SMG) and possible intergroup union of students of different groups are covered. The medical, pedagogical control over students in educational groups is considered and the general position of the complex control, the position of passing medical examination and legal registration of the agreed administrative actions are proved. The problems of individualization at classes in STG on the system of specificity of creation of special treatment groups by the differentiated approach of professional and pedagogical training of students are specified. The pedagogical and medical ways and the structure of classes of the organization of the educational process in medical groups are agreed. The

criteria for assessing students' assimilation of medical programs and passing them a certification score are agreed.

Key words: physical education; physical training; special medical groups; low health level; activity; physical activity; preparatory group; special treatment group; special medical group; intergroup association; criteria for assessment of students with reduced health; professional-pedagogical preparation.

REFERENCES

1. Bodnar, I. R. (2005). *Theory, methods and organization of physical education of students of a special medical group*. Lviv, Ukraine: Ukrainski tekhnolohii.
2. Hryban, H. P. (2018). Physical education in a healthy lifestyle of modern student youth. *Naukovyi zhurnal Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*, 4, 43–46.
3. Liashenko, V., Tumanova, V., & Mariskina T. (2015). *Physical education of students of a special medical group*. Retrieved from http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2170/1/Lyashenko_Tumanova_Marisinska_konf_GI.pdf.
4. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “Regulations on the organization of physical education and mass sports in higher educational institutions. (2019). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
5. Mukhin, V. M. (2015). *Physical rehabilitation*. Kyiv, Ukraine: Olimpiiska literatura.
6. Osipov, V. M. (2018). Methods of monitoring the physical development of students to assess their readiness to pass the control standards of physical fitness. *Prydniprovskiyi sportyvnyi biuletyn*, 1, 213–217.
7. Pronikov, O. K. (2012). Methodical training of future teachers of physical culture in higher educational institutions of Ukraine in 1992-2010. *Visnyk Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 100, 333–335.
8. Pronikov, O. K. (2014). *Theoretical and methodological bases of training future teachers of physical culture in higher pedagogical institutions of the XX century*. (Extended abstract of the candidate's dissertation). Ternopil, Ukraine: Ternopilskiyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni Volodymyra Hnatyuka.
9. Sushchenko, L. P. (2003). *Theoretical and methodological bases of professional training of future specialists in physical education and sports in higher educational institutions*. (Extended abstract of the candidate's dissertation). Kyiv, Ukraine: Instytut pedahohiky ta psykholohii profesiinoyi osvity APN Ukrainy.
10. WHO “Ukrainian – World Health Organization”. (2020). Retrieved from <https://www.who.int/countries/ukr/ru/>.
11. Yatsiv, Yu. M., Polataiko, Yu. O., Lapkovskiyi, Ye. Y., Duma, Z. V., Malaniuk, L. B., Piatnychuk, H. O. ... & Khokhlova, L. A. (2012). Features of physical education in special medical groups: guidelines. Ivano-Frankivsk, Ukraine.
12. Yazlovetskiy, V. S. (2004). *Physical education of students with disabilities*. Kirovohrad, Ukraine: RVV KDPU imeni V. Vynnychenka.

Матеріали надійшли до редакції 17.09.2020 р.